

**CONSTITUȚIA
REPUBLICII LETONIA**

CONSTITUȚIA REPUBLICII LETONIA

Prezentare generală

Prof. univ. dr. Ștefan DEACONU

1. Scurt istoric

Letonia a cunoscut o istorie similară cu a Lituaniei, fiind populată inițial de diverse triburi, iar apoi, după constituirea primelor comunități stabile, s-a aflat în centrul atenției puterilor vecine: Polonia, Suedia, Rusia și Germania. Odată cu a treia împărțire a Regatului Poloniei, teritoriul Lituaniei a trecut sub dominația Rusiei.

Un guvern leton independent este proclamat abia la 18 noiembrie 1918, când statul leton a fost înființat prin unificarea teritoriilor letone istorice și pe baza dorinței ferme a națiunii letone de a avea propriul stat și dreptul inalienabil la autodeterminare, pentru a garanta existența și dezvoltarea națiunii letone, a limbii și culturii acesteia de-a lungul secolelor, pentru a asigura libertatea și pentru a promova bunăstarea poporului leton și a fiecărui individ în parte.

În ceea ce privește dezvoltarea constituțională a Republicii Letonia, trebuie observat că, după 1990, în această țară s-a procedat la repunerea în vigoare a Constituției din 15 februarie 1922, cu votul a 98 de deputați din totalul celor 100 și două abțineri. Astfel, la 21 august 1991 s-a repus în vigoare vechea Constituție a Letoniei din 1922, urmând la scurt timp după aceea și recunoașterea independenței statului de către URSS.

În chiar preambulul Constituției, revizuită ultima oară în anul 2014, se prevede că letonii își onorează luptătorii pentru libertate, comemorează victimele puterilor străine, condamnă regimurile totalitare comunist și nazist și crimele acestora. În calitate de stat democratic, național și responsabil social, se bazează pe statul de drept și pe respectarea demnității și libertății umane, recunoaște și protejează drepturile fundamentale ale omului și respectă minoritățile etnice. De asemenea, Letonia ocrotește suveranitatea, independența națională, teritoriul, integritatea teritorială și sistemul democratic de guvernare al statului.

Loialitatea față de Letonia, limba letonă ca singura limbă oficială, libertatea, egalitatea, solidaritatea, justiția, cinstea, etica muncii și familia reprezintă fundamentele constituționale ale societății libere. Letonia își ocrotește interesele naționale și promovează dezvoltarea durabilă și democratică a unei Europe unite.

Constituția este structurată în opt capitole și 116 articole. Primul capitol tratează caracterele generale ale statului: forma republicană de guvernământ, caracterul independent și democrat al statului, limba oficială și însemnele statului.

Capitolele II, III și IV sunt cele care reglementează modul de organizare și funcționare a celor trei autorități statale importante ale statului: Parlamentul, Președintele și Guvernul. Parlamentul ca reprezentant al poporului este constituit din 100 de membri aleși direct de popor pe baza votului universal, egal, direct, secret și liber exprimat, pe baza scrutinului reprezentării proporționale. Mandatul Parlamentului este de patru ani, iar alegerile sunt stabilite pentru prima zi de sâmbătă a lunii octombrie. De asemenea, tot Constituția stabilește locul de întrunire și de desfășurare a activității Parlamentului – capitala statului, Riga. Numai în mod excepțional Parlamentul se poate întruni și lucra în altă localitate.

Membrii Parlamentului nu pot fi trași la răspundere prin nicio procedură judiciară, administrativă sau disciplinară în legătură cu votul sau opiniile exprimate pe parcursul exercitării atribuțiilor lor. Se pot iniția proceduri judiciare împotriva membrilor Parlamentului în condițiile în care pe parcursul exercitării funcției de parlamentar aceștia fac declarații defăimătoare despre care au cunoștință că sunt false sau declarații defăimătoare despre viața privată sau de familie.

Membrii Parlamentului nu pot fi arestați, locuințele acestora nu pot fi percheziționate și nici nu li se poate îngădi libertatea personală în vreun fel, fără încuviințarea Parlamentului. Membrii Parlamentului pot fi arestați în caz de flagrant delict, iar, în acest caz, Parlamentul va fi încunoștințat în termen de 24 de ore despre arestarea unui membru al Parlamentului. Parlamentul va încuviința sau nu măsura arestării membrului respectiv.

Președintele statului este ales de Parlament pentru un mandat de patru ani cu votul secret a cel puțin 51 de membri ai Parlamentului. Pentru a fi ales Președinte al statului trebuie îndeplinite următoarele condiții: cetățenia statului, drept de vot și vârstă minimă de 40 de ani. O persoană cu dublă cetățenie nu poate fi aleasă Președinte. De asemenea, Constituția stabilește că o persoană nu poate fi aleasă Președinte pentru mai mult de opt ani consecutivi și nu poate cumula mandatul de Președinte al statului cu niciun alt mandat de reprezentare.

Guvernul este alcătuit din Prim-ministru și miniștri și răspunde în fața Parlamentului pentru activitatea desfășurată.

În capitolul V al Constituției este reglementat modul de adoptare a legilor de către Parlamentul unicameral al Republicii Letonia. Inițiativa legislativă aparține Președintelui Republicii, Guvernului, comisiilor parlamentare, unui număr de cel puțin cinci membri ai Parlamentului sau cel puțin unei zecimi din electorat.

Promulgarea legilor este făcută de Președintele statului, iar intrarea în vigoare a unei legi are loc la 14 zile de la data promulgării, cu excepția situației în care chiar textul legii prevede o altă dată ulterioară celei de 14 zile de la data promulgării ei. Președintele țării are, de asemenea, dreptul de a cere o singură dată, motivat, reexaminarea unei legi adoptate de Parlament.

În capitolul VI sunt reglementate instanțele judecătorești, iar în capitolul VII Curtea de Conturi, ca instituție independentă și colegială.

Ultimul capitol este rezervat drepturilor fundamentale ale omului. Practic, în cadrul acestui capitol, Constituția stabilește că statul recunoaște și protejează drepturile fundamentale ale omului, potrivit Constituției, legilor și acordurilor internaționale obligatorii. Aceasta înseamnă că Letonia aplică inclusiv acordurile internaționale în materia drepturilor omului, dar și Carta UE a drepturilor fundamentale, care, începând cu 1 decembrie 2009, are valoare juridică.

2. Raporturile dintre principalele autorități statale

În ceea ce privește raportul dintre principalele instituții ale statului, ținând cont de faptul că Letonia este o republică parlamentară, legitimitatea Președintelui și a Parlamentului diferă. În timp ce membrii Parlamentului sunt aleși direct de către popor, Președintele este ales de către Parlament. Acest lucru ilustrează și puterile diminuate ale Președintelui în raport cu Parlamentul. Astfel, Parlamentul controlează activitatea Guvernului, având dreptul să adreseze Prim-ministrului sau oricărui membru al Guvernului întrebări sau interpelări la care aceștia au obligația să răspundă. Parlamentul este cel care încuviințează orice măsură a Președintelui legată de declararea stării de război sau alte măsuri ce vizează apărarea țării. De asemenea, Parlamentul îl poate revoca din funcție pe Președinte la propunerea a cel puțin jumătate dintre membrii săi și cu votul a cel puțin două treimi din membrii prezenți.

La rândul său, Președintele are inițiativă legislativă și are dreptul să propună dizolvarea Parlamentului. Ca urmare a acestei propuneri, se organizează un referendum național. În cazul în care mai mult de jumătate din voturile exprimate în cadrul referendumului sunt în favoarea dizolvării, Parlamentul este considerat dizolvat, organizându-se noi alegeri, care trebuie să aibă loc în termen de cel mult două luni de la data dizolvării Parlamentului.

În cazul în care Parlamentul a fost dizolvat, membrii Parlamentului își continuă mandatul până la întrunirea Parlamentului nou-ales, însă Parlamentul dizolvat își poate desfășura ședințele doar la cererea Președintelui statului. În acest sens, Președintele stabilește ordinea de zi a ședințelor Parlamentului. Noile alegeri au loc după aceea la cel puțin o lună, dar nu mai mult de două luni de la revocarea Parlamentului.

În cazul în care mai mult de jumătate din voturile exprimate în cadrul referendumului sunt împotriva dizolvării Parlamentului, Președintele este considerat revocat din funcție, iar Parlamentul alege un nou Președinte care să funcționeze pe perioada rămasă din mandatul Președintelui destituit.

În ceea ce privește raporturile Parlamentului și ale Președintelui cu Guvernul, Guvernul este numit de Președinte pe baza votului de încredere acordat de Parlament. Prim-ministrul este numit de Președinte, iar miniștrii de Prim-ministru. Întreg Guvernul răspunde politic în fața Parlamentului. În cazul în care Parlamentul adoptă o moțiune de cenzură împotriva Prim-ministrului,

întregul Guvern este demis. De asemenea, în cazul în care se adoptă o moțiune de cenzură împotriva unui ministru, acesta este demis, iar Prim-ministrul propune Președintelui o altă persoană.

3. Puterea judecătorească

Letonia folosește un sistem judiciar cu trei niveluri: instanțe districtuale (municipale), instanțe regionale și Curtea Supremă. În caz de război sau în situație de stare de urgență, sunt folosite, de asemenea, instanțele militare. Instanțele districtuale (municipale) sunt Curți de primă instanță pentru cauze civile, penale și administrative.

Instanțele regionale pot fi atât Curți de primă instanță, cât și Curți de apel. Instanța regională constituie Curtea de primă instanță în cazurile în care normele procedurale stabilesc că o anumită cauză trebuie judecată de către instanțele regionale în primă instanță. Această prevedere se aplică unor cauze mai complexe sau cu un domeniu mai amplu de competență.

Instanțele regionale constituie Curți de apel pentru cauzele civile, penale sau administrative care au fost judecate de către o instanță districtuală (municipală) sau de către un singur judecător.

Curtea Supremă a Republicii Letonia este formată din Senat și două Camere: Camera pentru cauze civile și Camera pentru cauze penale. Cele două Camere reprezintă Curți de apel pentru cauzele judecate în primă instanță de către instanțele regionale.

Senatul Curții Supreme constituie Curtea de casație pentru toate cauzele judecate de către instanțele districtuale (municipale) și regionale. Senatul judecă în primă instanță cauzele referitoare la deciziile adoptate de către Curtea de Conturi și este format din patru departamente: departamentul pentru cauze civile, departamentul pentru cauze penale, departamentul pentru cauze administrative și departamentul pentru cauze disciplinare.

Judecătorii sunt funcționari de stat. Ei sunt independenți și se supun numai legii. Autoritățile de stat, organizațiile publice și politice, precum și alte persoane fizice și juridice au datoria de a respecta și de a păstra independența instanțelor și imunitatea judecătorilor. Nimeni nu are dreptul să solicite declarații sau explicații din partea unui judecător cu privire la analiza unei anumite cauze sau să intervină în administrarea justiției, indiferent de motivele sau pretextele acestor solicitări. Un judecător beneficiază de imunitate în timpul îndeplinirii atribuțiilor care îi revin pentru administrarea actului de justiție. Funcția de judecător este incompatibilă cu afilierea la un partid politic sau la orice altă organizație politică.

Procurorii sunt și ei funcționari în cadrul sistemului juridic care participă la analizarea cauzelor în instanță și îndeplinesc alte atribuții stabilite prin lege. Parchetul include următorii funcționari: Procurorul General, Procurorul-șef, Procurorul-șef adjunct și alți procurori care își desfășoară activitatea la toate nivelurile în cadrul Parchetului. Unui procuror i se acordă un grad în funcție de

cerințele postului, de cunoștințele profesionale, de calificări și de experiența de muncă.

Procurorii adoptă decizii în mod independent și exclusiv pe baza convingerilor acestora și a legislației, ținând seama de egalitatea persoanelor în fața legii și a instanțelor, de prezumția de nevinovăție și de interesul în aflarea adevărului. Procurorii își desfășoară activitatea independent de influența altor funcționari și instituții administrative de stat și se supun numai legii.

4. Administrația publică locală și organizarea administrativ-teritorială

Constituția prevede în art. 3 că teritoriul statului leton este format din Vidzeme, Latgale, Kurzeme și Zemgale.

În Letonia, administrația locală este însărcinată cu competențe voluntare și obligatorii. Competențele voluntare sunt diferite și depind de deciziile consiliului local, pe baza politicilor locale, iar competențele obligatorii constau în managementul serviciilor publice bazate pe politici locale și administrarea politicilor naționale în jurisdicțiile lor locale.

Unul dintre principalele instrumente juridice aplicabile la nivel local este Carta Europeană a autonomiei locale. Aplicabilitatea sa directă este recunoscută inclusiv de către Curtea Constituțională. Conform Curții Constituționale, 29 de puncte din Cartă, care sunt ratificate de Parlament, au aceeași forță juridică pe care o au și prevederile din Constituție.

La data de 16 iunie 2009, Parlamentul leton a adoptat Legea cu privire la auto-guvernarea locală, lege care a intrat în vigoare la data de 1 iulie a aceluiași an. De la reforma administrativ-teritorială din Letonia în 2009, țara a fost organizată în 119 municipii și orașe și toate cele 119 guverne locale au aceleași competențe.

5. Drepturile fundamentale

Ultimul capitol al Constituției Republicii Letonia consfințește drepturile fundamentale ale omului. În chiar primul articol al acestui capitol (art. 89) se statuează că statul recunoaște și protejează drepturile fundamentale ale omului potrivit prezentei Constituții, legilor și acordurilor internaționale obligatorii pentru Letonia. Urmează apoi o serie de drepturi fundamentale precum egalitatea în drepturi, accesul liber la justiție, dreptul la viață și la siguranța persoanei, dreptul la liberă circulație și libertatea de exprimare.

Dreptul de proprietate este și el reglementat în categoria drepturilor fundamentale, orice persoană având acest drept. Proprietatea nu se poate folosi contrar intereselor publice, iar dreptul de proprietate nu poate fi restrâns decât în condițiile legii. Exproprierea pentru cauze de utilitate publică este permisă doar în cazuri excepționale, pe baza unei legi speciale și în schimbul unei drepte despăgubiri.

Dreptul la căsătorie este de asemenea garantat, Constituția instituind această garanție a căsătoriei văzute ca „uniunea dintre un bărbat și o femeie”.

Constituția garantează și drepturi mai noi, cum ar fi dreptul la un mediu sănătos stabilind că: „Statul protejează dreptul oricărei persoane de a trăi într-un mediu sănătos, furnizând informații despre condițiile de mediu și promovând conservarea și ameliorarea mediului înconjurător.”

6. Raportul dintre dreptul național și dreptul Uniunii Europene

Constituția Letoniei nu are un capitol special care să reglementeze raportul dintre sistemul normativ național și cel al Uniunii Europene. Doar art. 68 din Constituție face precizarea că aderarea Letoniei la Uniunea Europeană este hotărâtă prin referendum național propus de Parlament, iar modificările substanțiale privitoare la aderarea Letoniei la Uniunea Europeană sunt hotărâte prin referendum național în cazul în care referendumul respectiv este solicitat de cel puțin o jumătate din membrii Parlamentului. De asemenea, tot acest articol prevede că acordurile internaționale care privesc aspecte ce trebuie hotărâte prin lege necesită ratificarea de către Parlament și că, la încheierea acordurilor internaționale și în scopul consolidării democrației, Letonia poate delega o parte a competențelor instituțiilor statului către instituțiile internaționale.

În art. 79 din Constituție se prevede că un proiect de lege referitor la aderarea Letoniei la Uniunea Europeană sau modificările substanțiale legate de respectiva aderare supuse referendumului național sunt adoptate numai dacă numărul votanților reprezintă cel puțin jumătate din numărul alegătorilor care au participat la alegerile parlamentare anterioare și dacă majoritatea a votat în favoarea proiectului de lege, a aderării Letoniei la Uniunea Europeană sau a modificărilor substanțiale legate de aderare.

În afara acestor două articole, Constituția Letoniei nu face alte precizări decât pe cele privind apartenența statului leton la valorile culturale europene, în chiar preambulul său: „... Din timpuri străvechi, identitatea Letoniei în spațiul cultural european a fost modelată de tradițiile letone, de înțelepciunea populară letonă, de limba letonă și de valorile creștine și umane universale... Recunoscând statutul său egal în cadrul comunității internaționale, Letonia își ocrotește interesele naționale și promovează dezvoltarea durabilă și democratică a unei Europe unite și a lumii...”

7. Curtea Constituțională

Curtea Constituțională este o autoritate judiciară independentă care soluționează cauze privind conformitatea legilor și a altor acte cu caracter normativ cu prevederile constituționale, precum și alte cauze care îi sunt atribuite conform legislației în cadrul responsabilităților stabilite în Constituția Republicii Letonia și Legea privind Curtea Constituțională.

Conform legii sale de orzanizare și funcționare Curtea Constituțională soluționează cauze privind:

- conformitatea legilor cu prevederile constituționale;

- conformitatea acordurilor internaționale semnate sau încheiate de către Letonia cu prevederile constituționale (înainte ca aceste acorduri să fie aprobate de către Parlament);
- legalitatea altor acte (cu excepția actelor administrative) emise de către Parlament, Guvern, Președinte, Președintele Parlamentului și Prim-ministru;
- conformitatea cu legislația a oricărui ordin prin intermediul căruia un ministru, acționând cu autorizarea Guvernului, a suspendat o decizie adoptată de către o autoritate locală (consiliu local).

Curtea Constituțională nu se poate autosesiza, ea acționând doar la cererea persoanelor prevăzute de lege. Legislația în vigoare stabilește că pot sesiza Curtea Constituțională Președintele statului și cel al Parlamentului, cel puțin 20 de parlamentari, Guvernul, Procurorul General, Curtea de Conturi, Biroul național leton pentru drepturile omului și autoritățile locale (consiliile locale). Pot sesiza, de asemenea, Curtea Constituțională și instanțele de drept comun care soluționează o cauză civilă, penală sau administrativă, judecătorii de la registrul funciar care înregistrează proprietăți imobile sau drepturi asociate cu aceste proprietăți în registrul funciar și orice persoană fizică sau juridică ale cărei drepturi fundamentale stabilite prin Constituție au fost încălcate.

Cauzele referitoare la conformitatea actelor Guvernului cu prevederile constituționale sunt analizate de către Curtea Constituțională în plenul său, iar celelalte cauze sunt analizate de către un complet de trei judecători.

Hotărârile pronunțate de către Curtea Constituțională sunt definitive. Acestea intră în vigoare la publicarea lor și sunt obligatorii pentru toate instituțiile, autoritățile și funcționarii de stat la nivel central și local, inclusiv instanțe judecătorești, precum și pentru persoanele fizice și juridice.

Orice prevedere legală identificată de către Curtea Constituțională ca nefiind în conformitate cu Constituția este considerată nulă începând cu data la care este făcută publică hotărârea Curții Constituționale sub rezerva altor dispoziții specifice ale Curții Constituționale. În cazul în care Curtea Constituțională a constatat că un acord internațional semnat sau încheiat de Letonia nu respectă Constituția, Guvernul este obligat imediat să aducă amendamente acordului în cauză, să denunțe acordul, să-i suspende aplicarea sau să revoce aderarea la acel acord.

Regulamentul de procedură al Curții Constituționale stabilește structura acesteia, organizarea propriei activități, procedurile juridice și răspunderea disciplinară a judecătorilor, în conformitate cu Legea privind Curtea Constituțională.

CONSTITUȚIA REPUBLICII LETONIA¹

PREAMBUL

Poporul leton a adoptat următoarea Constituție în cadrul Adunării Constituante, liber alese.

Proclamat la 18 noiembrie 1918, statul leton a fost înființat prin unificarea teritoriilor letone istorice și pe baza dorinței ferme a națiunii letone de a avea propriul stat și dreptul inalienabil la autodeterminare, pentru a garanta existența și dezvoltarea națiunii letone, a limbii și culturii acesteia de-a lungul secolelor, pentru a asigura libertatea și pentru a promova bunăstarea poporului leton și a fiecărui individ în parte.

Poporul leton și-a câștigat demnitatea în războiul de eliberare. Acesta și-a consolidat sistemul de guvernare și a adoptat Constituția în cadrul Adunării Constituante liber alese.

Poporul leton nu a recunoscut regimurile de ocupație, le-a opus rezistență și și-a recâștigat libertatea prin restaurarea independenței naționale la 4 mai 1990, pe baza continuității statului. Letonii își onorează luptătorii pentru libertate, comemorează victimele puterilor străine, condamnă regimurile totalitare comunist și nazist și crimele acestora.

Letonia, în calitate de stat democratic, național și responsabil social, se bazează pe statul de drept și pe respectarea demnității și libertății umane; ea recunoaște și protejează drepturile fundamentale ale omului și respectă minoritățile etnice. Poporul leton ocrotește suveranitatea, independența națională, teritoriul, integritatea teritorială și sistemul democratic de guvernare al statului leton.

Din timpuri străvechi, identitatea Letoniei în spațiul cultural european a fost modelată de tradițiile letone, de înțelepciunea populară letonă, de limba letonă și de valorile creștine și umane universale. Loialitatea față de Letonia, limba letonă ca singura limbă oficială, libertatea, egalitatea, solidaritatea, justiția, cinstea, etica muncii și familia reprezintă fundamentele unei societăți armonioase. Fiecare individ are grijă de sine, de rudele sale și de bunurile comune ale societății, acționând responsabil față de celelalte persoane, față de generațiile viitoare, față de mediu și față de natură.

¹ Adoptată de către Adunarea Constituantă la data de 15 februarie 1922 și repusă în vigoare de către Parlament în anul 1993, republicată, cu modificările intervenite în anii 1994, 1996, 1997, 1998, 2002, 2003, 2004, 2007, 2009, 2013 și 2014, în Monitorul Oficial al Republicii Letone din 19 iunie 2014.

Recunoscând statutul său egal în cadrul comunității internaționale, Letonia își ocrotește interesele naționale și promovează dezvoltarea durabilă și democratică a unei Europe unite și a lumii.

Dumnezeu să binecuvânteze Letonia!

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1

Letonia este o republică democratică independentă.

Art. 2

Puterea suverană a statului leton aparține poporului leton.

Art. 3

În interiorul frontierelor stabilite prin acordurile internaționale, teritoriul statului leton este format din Vidzeme, Latgale, Kurzeme și Zemgale.

Art. 4

Limba letonă este limba oficială a Republicii Letonia. Drapelul național al Letoniei are culoarea roșie, cu o bandă albă.

CAPITOLUL II

Parlamentul

Art. 5

Parlamentul este compus din o sută de reprezentanți ai poporului.

Art. 6

Membrii Parlamentului vor fi aleși în urma unor alegeri generale, egale și directe și prin vot secret pe baza reprezentării proporționale.

Art. 7

În cadrul împărțirii teritoriului Letoniei în circumscripții electorale, numărul membrilor Parlamentului ce urmează a fi aleși din fiecare circumscripție va fi proporțional cu numărul alegătorilor din fiecare circumscripție.

Art. 8

Au dreptul să voteze toți cetățenii Letoniei cu drepturi depline și care au vârsta minimă de optsprezece ani împliniți până în ziua alegerilor, inclusiv.

Art. 9

Poate fi ales în Parlament orice cetățean leton cu drepturi depline și care are minim douăzeci și unu de ani împliniți până în prima zi a alegerilor, inclusiv.

Art. 10

Parlamentul este ales pentru un mandat de patru ani.

Art. 11

Alegerile parlamentare au loc în prima zi de sâmbătă din luna octombrie.

Art. 12

Parlamentul nou-ales se întrunește prima ședință în prima zi de marți din luna noiembrie, când expiră mandatul Parlamentului anterior.

Art. 13

Dacă, din cauza dizolvării anticipate a Parlamentului, alegerile parlamentare sunt organizate într-o altă perioadă a anului, Parlamentul astfel ales se întrunește în termen de cel mult o lună de la alegerea sa, iar mandatul acestuia expiră în momentul întrunirii noului Parlament, în prima zi de marți din luna noiembrie, după o perioadă de trei ani de la respectivele alegeri.

Art. 14

Un referendum național referitor la revocarea Parlamentului poate fi inițiat de cel puțin o zecime dintre alegători. Dacă majoritatea alegătorilor și cel puțin două treimi din numărul de alegători care au participat la ultimele alegeri parlamentare votează la referendumul național pentru revocarea Parlamentului, atunci Parlamentul se consideră revocat. Dreptul de a iniția un referendum național referitor la revocarea Parlamentului nu poate fi exercitat mai devreme de un an de la alegerea Parlamentului și nici cu un an înainte de sfârșitul mandatului Parlamentului, în ultimele șase luni de mandat al Președintelui Republicii, precum și nu mai devreme de șase luni de la un referendum național anterior referitor la revocarea Parlamentului.

Alegătorii nu pot revoca individual niciun membru al Parlamentului.

Art. 15

Parlamentul își desfășoară ședințele la Riga și doar în situații excepționale se poate întruni și în altă parte.

Art. 16

Parlamentul va alege un prezidiu care va fi compus din Președinte, doi vicepreședinți și secretari. Prezidiul va funcționa continuu pe toată durata mandatului Parlamentului.

Art. 17

Prima ședință a Parlamentului nou-ales va fi deschisă de Președintele Parlamentului anterior sau de un alt membru al prezidiului, la indicația prezidiului.

Art. 18

1. Parlamentul este cel care validează mandatele membrilor săi.

2. O persoană aleasă în Parlament dobândește mandatul de membru al Parlamentului dacă depune următorul jurământ solemn: „Subsemnatul, asumându-mi atribuțiile unui membru al Parlamentului, în fața poporului leton, jur (promit solemn) să fiu loial Letoniei, să consolidez suveranitatea acesteia și a limbii letone ca singura limbă oficială, să apăr Letonia în calitatea sa de stat democratic și independent și să-mi îndeplinesc atribuțiile în mod cinstit și conștiincios. Mă oblig să respect Constituția și legile Letoniei.”

Art. 19

Prezidiul convoacă Parlamentul și programează sesiunile ordinare și extraordinare.

Art. 20

Prezidiul convoacă Parlamentul la solicitarea Președintelui Republicii, a Prim-ministrului sau a cel puțin unei treimi din membrii Parlamentului.

Art. 21

Parlamentul își stabilește propriile reguli de procedură pentru activitatea sa internă și pentru ordinea de zi. Limba în care se desfășoară lucrările Parlamentului este limba letonă.

Art. 22

Ședințele Parlamentului sunt publice. Parlamentul poate lua decizii în ședințe nepublice numai dacă se hotărăște acest lucru cu o majoritate de cel puțin două treimi din membrii prezenți la vot și în condițiile în care acest lucru este solicitat de minimum zece membri ai Parlamentului sau de Președintele Republicii, de Prim-ministru sau de un ministru.

Art. 23

Ședințele Parlamentului pot avea loc în condițiile în care sunt prezenți cel puțin jumătate din membrii Parlamentului.

Art. 24

Parlamentul ia hotărâri cu majoritatea absolută a membrilor prezenți la vot în ședință, cu excepția cazurilor stabilite în mod specific în Constituție.

Art. 25

Parlamentul își stabilește comisiile interne de lucru, numărul membrilor și atribuțiile acestora. Comisiile au dreptul să solicite miniștrilor sau autorităților administrației publice locale informațiile și explicațiile necesare desfășurării lucrărilor lor, precum și dreptul să invite în cadrul ședințelor lor reprezentanți responsabili din ministerele de resort sau din partea autorităților administrației publice locale în vederea furnizării de informații. De asemenea, comisiile își pot desfășura lucrările și între sesiunile Parlamentului.

Art. 26

Parlamentul numește comisii parlamentare de anchetă pentru probleme specifice la cererea a cel puțin unei treimi din membrii acestuia.

Art. 27

Parlamentul are dreptul să adreseze Prim-ministrului sau unui anumit ministru solicitările și întrebările la care aceștia, sau un oficial guvernamental autorizat de aceștia, trebuie să răspundă. Prim-ministrul sau orice ministru trebuie să prezinte documentele și actele solicitate de Parlament sau de oricare dintre comisiile acestuia.

Art. 28

Membrii Parlamentului nu pot fi trași la răspundere prin nicio procedură judiciară, administrativă sau disciplinară în legătură cu votul sau opiniile exprimate pe parcursul exercitării atribuțiilor lor. Se pot iniția proceduri judiciare împotriva membrilor Parlamentului în condițiile în care pe parcursul exercitării funcției de parlamentar aceștia fac:

1. declarații defăimătoare despre care au cunoștință că sunt false, sau;
2. declarații defăimătoare despre viața privată sau de familie.

Art. 29

Membrii Parlamentului nu pot fi arestați, locuințele acestora nu pot fi percheziționate și nici nu li se poate îngădi libertatea personală în vreun fel, fără încuviințarea Parlamentului. Membrii Parlamentului pot fi arestați în caz de flagrant delict. Prezidiul va fi încunoștințat în termen de 24 de ore despre arestarea unui membru al Parlamentului. Prezidiul va discuta problema la proxima ședință a Parlamentului pentru a hotărî dacă încuviințează sau nu măsura arestării. Atunci când Parlamentul nu se află în sesiune sau în curs de deschidere a unei sesiuni, prezidiul este cel care hotărăște dacă încuviințează sau nu măsura arestării.

Art. 30

Membrii Parlamentului nu pot fi supuși urmării penale sau aplicării de amenzi administrative fără încuviințarea Parlamentului.

Art. 31

Membrii Parlamentului au dreptul să refuze furnizarea unor dovezi:

1. cu privire la persoanele care le-au împărtășit lor, în calitate de reprezentanți ai poporului, anumite fapte sau informații;
2. referitoare la persoanele cărora aceștia, în calitate de reprezentanți ai poporului, le-au încredințat anumite fapte sau informații, sau;
3. cu privire la fapte sau informații despre ei înșiși.

Art. 32

Membrii Parlamentului nu pot primi, nici personal și nici în numele altei persoane, contracte guvernamentale sau concesiuni. Prevederile acestui articol se aplică și miniștrilor, chiar dacă aceștia nu sunt și membri ai Parlamentului.

Art. 33

Remunerarea membrilor Parlamentului se va face din fondurile de stat.

Art. 34

Nicio persoană nu poate fi trasă la răspundere pentru rapoartele ședințelor Parlamentului sau ale comisiilor acestuia dacă respectivele rapoarte corespund realității. Informațiile referitoare la sesiunile nepublice ale Parlamentului sau ale comisiilor acestuia pot fi divulgate numai cu permisiunea Prezidiului Parlamentului sau a comisiei.

CAPITOLUL III **Președintele**

Art. 35

Parlamentul alege Președintele pentru un mandat de patru ani.

Art. 36

Președintele este ales prin vot secret, cu majoritatea voturilor a cel puțin 51 de membri ai Parlamentului.

Art. 37

Orice persoană ce se bucură de totalitatea drepturilor cetățenești și care a împlinit vârsta minimă de 40 de ani poate fi aleasă Președinte. O persoană care are dublă cetățenie nu poate fi aleasă Președinte.

Art. 38

Mandatul Președintelui nu poate fi deținut concomitent cu un alt mandat. Dacă persoana aleasă ca Președinte este membru al Parlamentului, aceasta renunță la mandatul de membru al Parlamentului.

Art. 39

Aceeași persoană nu poate deține mandatul de Președinte pentru mai mult de opt ani consecutivi.

Art. 40

La preluarea mandatului, Președintele va depune următorul jurământ solemn în cadrul unei ședințe a Parlamentului:

„Jur că întreaga mea activitate va fi dedicată bunăstării poporului leton. Voi face tot ce-mi stă în putere pentru a promova prosperitatea Republicii Letonia și a tuturor celor care trăiesc în ea. Voi păstra cu sfințenie și voi respecta Constituția Letoniei și legile statului. Voi acționa corect față de toți și îmi voi îndeplini atribuțiile în mod conștiincios.”

Art. 41

Președintele reprezintă statul în relațiile internaționale, numește reprezentanții diplomați ai Letoniei și primește, de asemenea, reprezentanții diplomați ai altor state. Președintele pune în aplicare hotărârile Parlamentului cu privire la ratificarea acordurilor internaționale.

Art. 42

Președintele este Comandantul Forțelor Armate ale Letoniei. Pe timp de război, Președintele numește un Comandant Suprem.

Art. 43

Președintele poate declara război pe baza unei hotărâri a Parlamentului.

Art. 44

Președintele are dreptul să ia toate măsurile necesare pentru apărarea militară a statului, în cazul în care un alt stat ar declara război Letoniei sau un inamic ar invada frontierele acesteia. Președintele convoacă simultan și neîntârziat Parlamentul, care hotărăște cu privire la declararea și începerea războiului.

Art. 45

Președintele are dreptul să grațieze persoanele condamnate printr-o hotărâre judecătorească. Limitele de utilizare a acestui drept și procedurile sunt stabilite printr-o lege specială. Parlamentul poate adopta legi pentru acordarea amnistiei.

Art. 46

Președintele are dreptul de a convoca și de a prezida sesiunile extraordinare ale Guvernului, precum și de a stabili ordinea de zi a acestora.

Art. 47

Președintele are dreptul de a avea inițiative legislative.

Art. 48

Președintele are dreptul să propună dizolvarea Parlamentului. Ca urmare a acestei propuneri, se organizează un referendum național. În cazul în care mai mult de jumătate din voturile exprimate în cadrul referendumului sunt în favoarea dizolvării, Parlamentul este considerat dizolvat, organizându-se noi alegeri care trebuie să aibă loc în termen de cel mult două luni de la data dizolvării Parlamentului.

Art. 49

În cazul în care Parlamentul a fost dizolvat sau revocat, membrii Parlamentului își continuă mandatul până la întrunirea Parlamentului nou-ales, însă Parlamentul dizolvat sau revocat își poate desfășura ședințele doar la cererea Președintelui. În acest sens, Președintele stabilește ordinea de zi a ședințelor Parlamentului. Noile alegeri au loc în cel puțin o lună, dar nu mai mult de două luni de la revocarea Parlamentului.

Art. 50

În cazul în care mai mult de jumătate din voturile exprimate în cadrul referendumului sunt împotriva dizolvării Parlamentului, Președintele este considerat revocat din funcție, iar Parlamentul alege un nou Președinte care să funcționeze pe perioada rămasă din mandatul Președintelui destituit.

Art. 51

La propunerea a cel puțin jumătate din membrii săi, Parlamentul poate hotărî revocarea din funcție a Președintelui în cadrul unei sesiuni nepublice și cu votul a cel puțin două treimi din membrii prezenți la vot.

Art. 52

În cazul în care Președintele demisionează, decedează sau este revocat din funcție înaintea expirării mandatului său, Președintele Parlamentului preia atribuțiile Președintelui până la momentul în care Parlamentul alege un nou Președinte. Președintele Parlamentului preia în mod similar atribuțiile Președintelui în cazul în care acesta din urmă nu se află în Letonia sau în cazul în care, din anumite motive, nu își poate îndeplini atribuțiile.

Art. 53

Președintele nu răspunde politic pentru îndeplinirea atribuțiilor prezidențiale. Prim-ministrul și ministrul de resort contrasemnează toate decretalele Președintelui, angajându-și astfel în întregime răspunderea pentru respectivele decrete. Fac excepție cazurile specificate în articolele 48 și 56.

Art. 54

Președintele poate fi tras la răspundere penală în cazul în care Parlamentul decide cu o majoritate de cel puțin două treimi din voturi.

CAPITOLUL IV

Guvernul

Art. 55

Guvernul este compus din Prim-ministru și miniștri desemnați de Prim-ministru.

Art. 56

Guvernul este alcătuit de Prim-ministrul căruia Președintele i-a încredințat acest lucru.

Art. 57

Numărul ministerelor și atribuțiile lor, precum și relațiile dintre instituțiile statului, sunt stabilite prin lege.

Art. 58

Instituțiile administrative ale statului se află sub autoritatea Guvernului.

Art. 59

Pentru a-și îndeplini atribuțiile, Prim-ministrul și ceilalți miniștri trebuie să se bucure de încrederea Parlamentului în fața căruia răspund pentru activitatea lor. În cazul în care Parlamentul adoptă o moțiune de cenzură împotriva Prim-ministrului, întregul Guvern este demis. În cazul în care se adoptă o moțiune de cenzură împotriva unui anumit ministru, acesta este demis, iar Prim-ministrul propune o altă persoană să ocupe locul rămas vacant.

Art. 60

Ședințele Guvernului sunt prezidate de Prim-ministru, iar în absența sa, de un ministru desemnat în acest sens de către Prim-ministru.

Art. 61

Guvernul hotărăște asupra proiectelor de lege întocmite de ministere, precum și asupra problemelor care țin de activitățile mai multor ministere, dar și asupra aspectelor legate de politica de stat, prezentate de unii membri ai Guvernului.

Art. 62

În cazul unei amenințări inamice externe sau a unei insurecții interne împotriva statului și care pune în pericol sistemul politic existent în interiorul statului sau în orice parte a acestuia, Guvernul are dreptul să declare starea de urgență și informează prezidiul în termen de cel mult 24 de ore, iar prezidiul prezintă neîntârziat Parlamentului respectiva hotărâre a Guvernului.

Art. 63

Miniștrii, chiar dacă nu sunt membri ai Parlamentului, și oficialii guvernamentali responsabili, autorizați de un ministru, au dreptul să participe la ședințele Parlamentului și ale comisiilor acestuia și să depună completări și modificări la proiectele de lege.

CAPITOLUL V

Legiferarea

Art. 64

Parlamentul și poporul au dreptul să legifereze, potrivit procedurilor și în limitele prevăzute prin prezenta Constituție.

Art. 65

Proiectele de lege pot fi depuse în Parlament de către Președintele Republicii, de Guvern sau de comisiile Parlamentului, de cel puțin cinci membri ai Parlamentului ori, potrivit procedurilor și în cazurile prevăzute în prezenta Constituție, de o zecime din electorat.

Art. 66

1. Anual, înainte de începerea fiecărui exercițiu financiar, Parlamentul stabilește bugetul de venituri și cheltuieli al statului, buget al cărui proiect este depus în Parlament de către Guvern.

2. În cazul în care Parlamentul ia o hotărâre care implică cheltuieli ce nu sunt incluse în buget, prin această hotărâre trebuie să se aloce și fondurile pentru acoperirea cheltuielilor respective.

3. După încheierea anului bugetar, Guvernul supune execuția bugetară spre aprobarea Parlamentului.

Art. 67

Parlamentul hotărăște mărimea forțelor armate ale statului pe timp de pace.

Art. 68

1. Acordurile internaționale care privesc aspecte ce trebuie hotărâte prin lege necesită ratificarea de către Parlament.

2. La încheierea acordurilor internaționale și în scopul consolidării democrației, Letonia poate delega o parte a competențelor instituțiilor statului către instituțiile internaționale. Parlamentul poate ratifica acordurile internaționale în care o parte a competențelor instituțiilor statului sunt delegate instituțiilor internaționale, în cadrul ședințelor la care participă cel puțin două treimi din membrii Parlamentului, iar pentru ratificare este necesar votul majorității a două treimi din membrii prezenți.

3. Aderarea Letoniei la Uniunea Europeană este hotărâtă prin referendum național propus de Parlament.

4. Modificările substanțiale privitoare la aderarea Letoniei la Uniunea Europeană sunt hotărâte prin referendum național, în cazul în care referendumul respectiv este solicitat de cel puțin o jumătate din membrii Parlamentului.

Art. 69

Președintele promulgă legile adoptate de Parlament nu mai devreme de a 10-a zi și nu mai târziu de a 21-a zi de la adoptarea legii. O lege intră în vigoare la 14 zile de la promulgarea ei, cu excepția cazului în care este prevăzut un alt termen în lege.

Art. 70

Președintele promulgă legile adoptate în următoarea formulă:

„Parlamentul (adică Poporul) a adoptat și Președintele a promulgat următoarea lege: (textul legii)”

Art. 71

În termen de 10 zile de la adoptarea unei legi de către Parlament, Președintele, prin intermediul unei solicitări scrise și argumentate adresate Președintelui Parlamentului, poate cere reexaminarea legii. În cazul în care Parlamentul nu modifică legea, Președintele nu mai poate ridica obiecții a doua oară.

Art. 72

Președintele are dreptul să suspende promulgarea unei legi pentru o perioadă de două luni. Președintele suspendă promulgarea unei legi în cazul în care acest lucru este solicitat de cel puțin o treime din membrii Parlamentului. Acest drept poate fi exercitat de Președinte sau de o treime din membrii Parlamentului, în termen de 10 zile de la adoptarea legii de către Parlament. Legea a cărei promulgare a fost suspendată este supusă unui referendum național în cazul în care acest lucru este solicitat de cel puțin o zecime din electorat. În cazul în care nu se primește o asemenea solicitare în perioada de două luni sus-menționată, legea este promulgată. Referendumul național nu are loc dacă Parlamentul votează din nou legea și dacă cel puțin trei sferturi din membrii Parlamentului votează pentru adoptarea acesteia.

Art. 73

Bugetul și legile referitoare la împrumuturi, impozite, taxe vamale, tarifele pentru calea ferată, efectuarea serviciului militar, declararea și începerea războiului, tratatele de pace, declararea stării de urgență și încetarea acesteia, mobilizarea și încetarea stării de mobilizare, precum și acordurile cu alte națiuni nu pot fi supuse referendumului național.

Art. 74

O lege adoptată de Parlament și suspendată în baza procedurilor specificate în articolul 72 este abrogată prin referendum național în condițiile în care numărul votanților reprezintă cel puțin jumătate din numărul alegătorilor care au participat la alegerile anterioare ale Parlamentului și dacă majoritatea a votat pentru abrogarea legii.

Art. 75

În cazul în care, prin votul majorității a cel puțin două treimi, Parlamentul stabilește că o lege este urgentă, Președintele Republicii nu poate solicita reexaminarea respectivei legi, care nu poate fi supusă referendumului național, ci este promulgată în cel mult trei zile de la momentul primirii legi adoptate de către Președinte.

Art. 76

Parlamentul poate modifica Constituția în cadrul ședințelor la care participă cel puțin două treimi din membrii Parlamentului. Modificările sunt adoptate în cadrul a trei lecturi, cu o majoritate de cel puțin două treimi din voturile membrilor prezenți.

Art. 77

În cazul în care Parlamentul a modificat primul, al doilea, al treilea, al patrulea, al șaselea sau al 77-lea articol din Constituție, respectivele modificări sunt supuse unui referendum național în vederea intrării lor în vigoare.

Art. 78

Alegătorii, reprezentând cel puțin o zecime din electorat, au dreptul să prezinte Președintelui Republicii un proiect de modificare a Constituției sau a unei legi, complet elaborat, proiect pe care Președintele îl va prezenta Parlamentului. În cazul în care Parlamentul nu adoptă proiectul fără a-i modifica conținutul, acesta va fi supus unui referendum național.

Art. 79

O modificare a Constituției supusă referendumului național este considerată adoptată în cazul în care cel puțin jumătate din electorat a votat în favoarea acesteia. Un proiect de lege, o hotărâre referitoare la aderarea Letoniei la Uniunea Europeană sau modificările substanțiale legate de respectiva aderare supuse referendumului național sunt considerate adoptate dacă numărul votanților reprezintă cel puțin jumătate din numărul alegătorilor care au participat la alegerile parlamentare anterioare și dacă majoritatea a votat în favoarea proiectului de lege, a aderării Letoniei la Uniunea Europeană sau a modificărilor substanțiale legate de aderare.

Art. 80

Toți cetățenii Letoniei care au drept de vot la alegerile parlamentare pot participa la referendumurile naționale.

Art. 81

Abrogat.

CAPITOLUL VI **Instanțele judecătorești**

Art. 82

În Letonia, litigiile sunt judecate de către instanțele districtuale (orășenești), instanțele regionale și Curtea Supremă, iar în caz de război sau stare de urgență, și de către instanțele militare.

Art. 83

Judecătorii sunt independenți și se supun doar legii.

Art. 84

Numirile în cadrul sistemului judiciar sunt făcute de Parlament și sunt irevocabile. Parlamentul poate revoca din funcție judecătorii împotriva voinței lor doar în cazurile stipulate prin lege, pe baza unei hotărâri a Comisiei de Disciplină pentru Judecători sau a unei hotărâri judecătorești într-o cauză penală. Vârsta de pensionare pentru judecători poate fi stabilită prin lege.

Art. 85

În Letonia, există Curtea Constituțională care, în cadrul jurisdicției sale prevăzute prin lege, examinează cauzele referitoare la conformitatea legilor cu Constituția, precum și alte cauze asupra cărora Curtea are jurisdicția conferită prin lege. Curtea Constituțională are dreptul să invalideze în tot sau în parte legile sau alte acte adoptate. Parlamentul numește judecătorii la Curtea Constituțională pentru mandatul prevăzut prin lege, cu majoritatea voturilor a cel puțin 51 de membri ai Parlamentului.

Art. 86

În cadrul procedurilor judiciare hotărârile sunt luate doar de către organismele cărora le-a fost conferită jurisdicția prin lege și doar potrivit procedurilor prevăzute prin lege. Instanțele militare funcționează în baza unei legi speciale.

CAPITOLUL VII

Curtea de Conturi

Art. 87

Curtea de Conturi este o instituție independentă și colegială.

Art. 88

Consilierii de conturi sunt numiți în funcție și confirmați, în baza aceleiași proceduri utilizate pentru judecători, însă doar pentru o perioadă determinată, timp în care aceștia pot fi revocați din funcție numai printr-o hotărâre judecătorească. O lege specială prevede organizarea și atribuțiile Curții de Conturi.

CAPITOLUL VIII

Drepturile fundamentale ale omului

Art. 89

Statul recunoaște și protejează drepturile fundamentale ale omului potrivit prezentei Constituții, legilor și acordurilor internaționale obligatorii pentru Letonia.

Art. 90

Orice persoană este îndreptățită să-și cunoască drepturile.

Art. 91

1. Toți locuitorii Letoniei sunt egali în fața legii și a instanțelor.
2. Drepturile omului sunt garantate fără nicio discriminare.

Art. 92

1. Orice persoană are dreptul să-și apere drepturile și interesele legitime în fața unei instanțe imparțiale.

2. Orice persoană beneficiază de prezumția de nevinovăție până în momentul în care vina sa a fost stabilită potrivit legii.

3. Orice persoană căreia i-au fost încălcate drepturile în mod nejustificat are dreptul la despăgubire. Orice persoană are dreptul la asistență din partea unui avocat.

Art. 93

Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege.

Art. 94

Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranța persoanei. Nicio persoană nu poate fi privată de libertate și nici nu i se poate îngreuna libertatea, altfel decât prin lege.

Art. 95

Statul protejează onoarea și demnitatea umană. Tortura sau orice alt tratament crud ori degradant al persoanei sunt interzise. Nicio persoană nu va fi supusă pedepselor inumane sau degradante.

Art. 96

Orice persoană are dreptul la inviolabilitatea vieții sale private, a domiciliului și a corespondenței.

Art. 97

Orice persoană care locuiește legal pe teritoriul Letoniei are dreptul să se deplaseze liber și să-și aleagă locul de reședință.

Art. 98

Orice persoană are dreptul să părăsească Letonia, în mod liber. Orice persoană, care are pașaport leton, este protejată de stat atunci când se află în afara frontierelor și are dreptul să se întoarcă liber în Letonia. Un cetățean al Letoniei nu poate fi extrădat într-o țară străină, cu excepția cazurilor prevăzute în acordurile internaționale ratificate de Parlament, dacă prin extrădare nu sunt încălcate drepturile fundamentale ale omului specificate în Constituție.

Art. 99

Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Biserica este separată de stat.

Art. 100

Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare, care include dreptul de a primi și a distribui informații în mod liber și de a-și exprima opiniile. Cenzura este interzisă.

Art. 101

Orice cetățean leton are dreptul, în condițiile legii, să participe la lucrările autorităților statului și ale administrației locale și să dețină o funcție în administrație. Administrațiile locale sunt alese de către cetățenii letoni și cetățenii Uniunii Europene care au domiciliul permanent în Letonia. Orice cetățean al Uniunii Europene cu domiciliul permanent în Letonia are dreptul, în condițiile legii, să participe la lucrările autorităților administrației locale. Limba în care se desfășoară lucrările autorităților administrației locale este limba letonă.

Art. 102

Orice persoană are dreptul de a forma și de a adera la asociații, partide politice și alte organizații publice.

Art. 103

Statul protejează libertatea întrunirilor, a procesiunilor și a mitingurilor desfășurate în mod pașnic și comunicate în prealabil.

Art. 104

Orice persoană are dreptul de a adresa petiții statului sau autorităților administrației locale și de a primi un răspuns. Orice persoană are dreptul de a primi un răspuns în limba letonă.

Art. 105

Orice persoană are dreptul la proprietate. Proprietatea nu se poate folosi contrar intereselor publice. Dreptul de proprietate nu poate fi restrâns decât în condițiile legii. Exproprierea pentru cauze de utilitate publică este permisă doar în cazuri excepționale, pe baza unei legi speciale și în schimbul unei drepte despăgubiri.

Art. 106

Orice persoană are dreptul de a-și alege liber ocupația și locul de muncă, potrivit competențelor și calificărilor sale. Munca forțată este interzisă. Participarea la activitățile pentru combaterea dezastrelor și a efectelor acestora și munca în baza unei hotărâri judecătorești nu sunt considerate muncă forțată.

Art. 107

Angajații au dreptul să primească o remunerație proporțională cu munca depusă, dar nu mai mică decât salariul minim stabilit de stat, precum și dreptul la zilele săptămânale de odihnă și la un concediu anual plătit.

Art. 108

Angajații au dreptul să li se încheie un contract colectiv de muncă și beneficiază de dreptul la grevă. Statul ocrotește libertatea sindicatelor.

Art. 109

Orice persoană are dreptul la asigurări sociale la bătrânețe, pentru incapacitate de muncă, șomaj și în alte cazuri prevăzute prin lege.

Art. 110

Statul ocrotește și susține căsătoria – uniunea dintre un bărbat și o femeie – familia, drepturile părinților și drepturile copilului. Statul oferă sprijin special copiilor cu handicap, copiilor lipsiți de îngrijirea părintească sau celor care au fost supuși violenței.

Art. 111

Statul ocrotește sănătatea oamenilor, garantând un nivel de bază al asistenței medicale.

Art. 112

Orice persoană are dreptul la educație. Statul se asigură că orice persoană are acces în mod gratuit la învățământul primar și secundar. Învățământul primar este obligatoriu.

Art. 113

Statul recunoaște libertatea cercetărilor științifice, a activităților artistice și a altor activități creative și protejează drepturile de autor și brevetele.

Art. 114

Persoanele care aparțin minorităților etnice au dreptul de a-și păstra și dezvolta limba și identitatea lor etnică și culturală.

Art. 115

Statul protejează dreptul oricărei persoane de a trăi într-un mediu sănătos, furnizând informații despre condițiile de mediu și promovând conservarea și ameliorarea mediului înconjurător.

Art. 116

Drepturile persoanelor, stabilite la articolele 96, 97, 98, 100, 102, 103, 106 și 108 din Constituție, pot fi supuse unor restrângeri numai în situațiile prevăzute prin lege și în vederea protejării drepturilor altor persoane, a structurii democratice a statului, a siguranței publice, a bunăstării și a moralei publice. Pe baza condițiilor stabilite la acest articol, restrângerea poate fi impusă și asupra exprimării convingerilor religioase.

Adoptată de Adunarea Constituțională a Letoniei la 15 februarie 1922

Președintele Adunării Constituante
Secretarul Adunării Constituante

J. Čakste
R. Ivanovs

PREVEDERI TRANZITORII REFERITOARE
LA AMENDAMENTELE ADUSE
CONSTITUȚIEI REPUBLICII LETONIA

LV

Prevederi tranzitorii (cu privire la modificarea legii din 30 aprilie 2002)

Amendamentele aduse articolului 18 din Constituția Republicii Letonia intră în vigoare la 5 noiembrie 2002.

Prevederi tranzitorii (cu privire la modificarea legii din 3 mai 2007)

Reglementările Guvernului emise potrivit articolului 81 din Constituția Republicii Letonia, aplicabile la data intrării în vigoare a acestei Legi, rămân valabile până la abrogarea acestora, dar nu mai târziu de 31 decembrie 2007.

